

тоўкі музыкантамі-выканаўцамі, педагогамі, але і музычнымі дзеячамі-асветнікамі. Для гэтага неабходны цэласны інтэгральны курс навучання; распрацоўка метадалогіі спецыяльных дысцыплін, звязанай з агульназэрэтычнай метадалогіяй; ажыццяўленне міжпрадметных сувязей; выхаванне пачуцця абавязку, адказнасці перад яе Вялікацю Музыкай.

Адной з крэдытных праблем павышэння выканальніцкага майстэрства з'яўляецца метадыка цэласнага аналізу, якая спалучае навукова-мастацкае асэнсаванне музычнага твора з элементамі творчасці. Перад студэнтам ставіцца задача — авалодаць музычным творам, глыбока і ўсебакова вывучыўшы яго, данесці да слухачоў у адэкватнай форме перажытае і асэнсаванае.

У працэсе авалодвання твора педагог ставіць перад студэнтам праблему ў выглядзе катэгарыяльнай трыяды: тэкст — падтэкст — кантэкст. Галоўнае пры гэтым аналізе заключаецца ў вызначэнні дэтэрмінантаў выканання — «генеруючага прынцыпу» выканальніцкай інтэрпрэтацыі, накіраванага на творчае ўвасабленне выканальніцкіх сродкаў.

Вельмі важная роля ў працэсе развіцця творчай актыўнасці студэнтаў музычных ВНУ належыць такому глыбока індывідуальнаму працэсу жыццяздзейнасці асобы, як самаактуалізацыя, калі праяўляюцца лепшыя бакі студэнта; ажыццяўляюцца рэалізацыя самых каштоўных яго патэнцый і ўдасканаленне свайго духоўнага свету.

Побач з традыцыйнымі метадамі выхавання музыканта неабходна уведзіць комплексны метады, у якім істотная роля належыць, у першую чаргу, творчым дысцыплінам: навучанню імправізацыі, ігры на слыху, акампаменту, асновам развіцця тэматычнага матэрыялу (апрацоўкі, транскрыпцыі, пералажэння), чытанню нот з ліста, транспанаванню. Альтэрнатыўны комплекснаму метады няма. Выхаванне творчай самастойнасці студэнта ўнясе неабходныя карэктывы ў яго матывацыю пастаяннага павышэння прафесійнага майстэрства, зацікаўленасці, актывізуе пазнавальныя інтарэсы.

Растуноў А.Ц.,
докт. псіхал. навук,
прафесар

ПСІХАЛАГІЧНЫЯ ПЕРАДУМОВЫ
ПРАФЕСІЙНАГА АДБОРУ СТУДЭНТАЎ
У ШМАТУЗРОЎНЕВАЙ СІСТЭМЕ
ПАДРЫХТОЎКІ
СПЕЦЫЯЛІСТАЎ КУЛЬТУРЫ

Аналіз сістэмы падрыхтоўкі спецыялістаў для агра-роднай гаспадаркі, а таксама і для ўстаноў культуры Рэспублікі Беларусь паказвае, што прафесійная

годнасць выпускнікоў ВНУ залежыць не толькі ад зместу і ўзроўню арганізацыі вучэбна-выхаваўчага працэсу, кваліфікацыі прафесарска-выкладчыцкага складу, але і ад ступені адпаведнасці асобных якасцей студэнтаў патрабаванням і ўмовам прафесійнага навучання і прафесійнай дзейнасці.

Аднабаковасць крытэрыяў адбору ў ВНУ, калі высновай для прыняцця рашэння аб залічэнні абітурыента з'яўляюцца толькі праходны бал і адпаведнасць медыцыйскіх паказчыкаў, нярэдка вядзе да таго, што студэнтамі становіцца асобы з няўстойлівай матывацыяй на будучую прафесію, недастатковымі здольнасцямі і схільнасцямі.

Шматгадовы аналіз набору студэнтаў у ВНУ Рэспублікі Беларусь паказвае, што на навучанне залічваюцца да 10–12% асоб без устойлівага і абгрунтаванага прафесійнага інтарэсу. Што датычыцца набору на спецыяльнасці ў галіне культуры, гэта лічба дасягае 15–17%. Толькі каля паловы гэтай групы студэнтаў вучацца на «добра» і «выдатна», астатнія не паспяваюць. Таму невывадкова, што больш 20% з іх адлічаны з ВНУ на прафесійнай неспрыгоднасці.

У працэсе ўступных экзаменаў не заўсёды адэкватна ўдаецца ацаніць схільнасці і здольнасці абітурыентаў, і ацэнкі на конкурсных дысцыплінах недастаткова адлюстроўваюць узровень здольнасцей да навук, якія з'яўляюцца базавымі для авалодання будучай прафесіяй.

Між тым аналіз дзейнасці малалетніх спецыялістаў у галіне культуры паказвае, што для многіх з іх характэрны нізкія прафесійная актыўнасць і прафесійная годнасць. Апошняе тлумачыцца недастатковай псіхалагічнай адпаведнасцю асобнай структуры патрабаванням прафесійнай дзейнасці, што, па нашаму меркаванню, павінна выяўляцца пры адбору абітурыентаў у ВНУ і на пачатковых ступенях прафесійнага навучання.

Задача, такім чынам, заключаецца ў распрацоўцы прыёмаў выяўлення прафесійна важных кампанентаў, якімі з'яўляюцца матывацыйныя і маральна-этычныя кампаненты, падрыхтаванасць, узровень развіцця пазнавальных працэсаў, эмацыянальна-валявая устойлівасць, фізічныя даныя і адпаведныя медыцынскія паказчыкі.

Здольнасці да творчасці, арганізацыйныя, педагогічныя, як і іншыя псіхалагічныя характарыстыкі чалавека, у розных відах дзейнасці маюць розную значнасць. Таму самая шільная ўвага калектываў кафедраў, у асаблівасці прафілюючых, павінна быць звернута да вывучэння і прагназіравання асаблівасцей прафесійнай дзейнасці выпускнікоў і абгрунтавання прафесійных патрабаванняў да іх асобы, ацэнкі ўплыву пэўных асабных якасцей на эфектыўнасць дзейнасці ў цэлым.

Вынікі праведзенага эксперымента, а таксама матэрыялы нашых шматгадовых даследаванняў па праблеме дазваляюць зрабіць заключэнне, што з пераходам да шматузроўневай сістэмы падрыхтоўкі спецыялістаў неабходна паступова ажыццяўляць пра-

фесійны псіхалагічны адбор і псіхалагічнае суправаджэнне студэнтаў. Гэта дазваляе вырашыць задачы падрыхтоўкі ў ВНУ прафесійна годных і здольных канкураваць на рынку працы спецыялістаў. Аднак рапэнтна гэтай задачы паграбуе ўвядзення ў ВНУ спецыяльнай псіхалагічнай службы.

Жмуроўская Л.Д.,
выкладчык

ДА ПЫТАННЯ ІНТЭНСІўНЫХ МЕТАДАў ВЫКЛАДАННЯ

Папярэнне міжнародных кантактаў, з аднаго боку, і рост аўдыёвізуальнай інфармацыі, з другога, выклікаюць неабходнасць канцэптуальна новага падыходу да вывучэння замежных моў. Па гэтай канцэпцыі працэс авалодання мовай апараткоўваецца законам моўнай камунікацыі ў вуснай альбо пісьмовай форме. У пераходны час гэта найбольш перспектыўны напрамак у методыцы выкладання замежных моў, таму што ён адпавядае патрэбнасцям грамадства ў сучасны момант і асабістым установам студэнтаў.

Вядзенне заняткаў па інтэнсіўнай методыцы прадуладжвае шырокае выкарыстанне тэхнічных, аўдыёвізуальных сродкаў навучання: тэлевізара, магнітафона, відэамагнітафона, радыё, камп'ютэра і праграмавальніка. Яны з'яўляюцца лепшымі сродкамі вывучэння замежнай мовы, таму што дазваляюць рабіць заняткі жывымі і захапляючымі і ўлічваць псіхалагічныя і індывідуальныя асаблівасці навучэнцаў. Самыя вліклікі патэнцыяльныя магчымасці закладзены ў тэлебачанні. Ні адзін выкладчык, як лічыць Р.Вандэрпланк, не можа даць навучэнцам такога мноства сапраўдных сітуацый, сюжэтаў, характараў і праблем, як тэлевізійная праграма. Утрываючы ўвагу і інтарэс навучэнцаў пра дапамозе тэатральных эфектаў і гумару, выкладчык раскрывае перад студэнтамі лексічнае багацце і структурныя магчымасці замежнай мовы. Можна зракаваць уражанне ў першую чаргу адзейлічае запамінаццю гутарковых узораў з патрэбнай інтанацыяй.

Радыё ў параўнанні з тэлевізарам больш гібкі сродак навучання замежнай мове, таму што пры дапамозе гукавога эфекта магчыма пагрузіць студэнта ў атмасферу мовы любой краіны. І радыё, і тэлебачанне даюць магчымасць уяўляць аўтэнтычную, жывую гутарку і паказваюць багацце яе гучання ў адрозненне ад штучнай фразеалогіі падручніка альбо металчнага дапаможніка. Аднак выкарыстанне радыё і тэлебачання абмежавана недаўгавечнасцю праграмы. У гэтым выпадку надзвычай неабходным аказваецца выкарыстанне аўдыё- і відэакасет. Яны дапамагаюць выкладчыку ажыццявіць кантроль над уменнямі і навыкамі вуснай мовы студэнтаў. Найбольш паспяховым будзе-

ным курсам з'яўляецца серыя тэлевізійных і радыёперадач «Follow me», распрацаваная Бі-бі-сі. Гэты курс складаецца з 60 тэлевізійных урокаў і 61 дадатковага радыёўрока. Да іх дадаюцца самаучыццелі на дзюках мовах, а таксама аднамоўныя падручнікі і зборнікі практыкаванняў. У курсе арганічна спалучаюцца ўсе сродкі: тэлебачанне, радыё, кніга для чытання і практыкаванні ў пісьме, відэа-і магнітафонныя касеты, мэта якіх — развіццё і замацаванне навыкаў замежнай мовы.

Шырокія магчымасці аўдыёвізуальных сродкаў дазваляюць уцягнуць студэнтаў у розныя ролевыя сітуацыі і гульні. Гэта могуць быць простыя сітуацыі па абмежаваным рэплікамі ў краме, бібліятэцы, на канцэрце, заісе на слых адраса, тэлефона, месца сустрэчы. Больш складаныя — гэта абмен думкамі, уражаннямі, абмеркаванне планаў сумеснай дзейнасці, запавяданне розных ашкет, напісанне аб'яў. Найбольш складаныя ролевыя сітуацыі — інтэрв'ю з вядомымі дыржорамі або рэжысёрамі, абмеркаванне вынікаў фестывалю народнай музыкі, канферэнцыя ў бібліятэцы, рэпетыцыя тэатральнай трупы, напісанне дзелавага пісьма, анатацыі прачытанага, дыскусіі па прафесійных тэмах.

У працэсе ролевых гульняў студэнты вучацца не толькі выказаць свае думкі на замежнай мове, але авалодваць тактыкай і страгегіяй дыялагічных зносін, вучацца быць суразмоўцамі.

Авалоданне формамі зносін асабліва важна ў навучэнні студэнтаў універсітэта культуры, таму што дасягненне ўменні ляжаць у аснове прафесійнай дзейнасці будучых мэнэджэраў, сацыяльных педагогаў, кіраўнікоў масавых відовішчаў і бібліятэкараў.

Абагульняючы вышэйвыкладзенае, трэба адзначыць, што інтэнсіўныя метады выкладання:

1) абапіраюцца на вяткія магчымасці тэхнічных, аўдыёвізуальных сродкаў, дзякуючы якім дасягаюцца нагляднасць, вобразнасць і эмацыянальнасць навучання;

2) ўлічваюць псіхалагічныя і індывідуальныя асаблівасці студэнтаў;

3) разглядаюць ролевыя гульні і сітуацыі як важнейшы кампанент навучальнай дзейнасці, у працэсе якой эфектыўна фарміруюцца моўныя і прафесійныя уменні і навыкі студэнтаў.

Бубенка І.В.,
аспірантка
Каганаві А.Б.,
дацэнт

ФАРМІРАВАННЕ ПРАФЕСІўНАЙ САМАСВЯДОМАСЦІ ў СТУДЭНТАў

У сучасных умовах пераходу Рэспублікі Беларусь да рышкавай эканомікі, адраджэння нацыянальнай культуры, самабытнасці, узростання нацыяналь-